

**EGZAMIN MATURALNY
OD ROKU SZKOLNEGO 2014/2015**

**JĘZYK POLSKI
POZIOM PODSTAWOWY**

**ROZWIĄZANIA ZADAŃ I SCHEMATY PUNKTOWANIA
(A2, A7)**

GRUDZIEŃ 2014

Zadanie 1.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	I.1.1) odczytuje sens całego utworu (...) oraz wydzielonych przez siebie fragmentów

Poprawne rozwiązanie

C

Schemat punktowania

1 pkt – wskazanie poprawnej odpowiedzi

0 pkt – odpowiedź błędna lub brak odpowiedzi

Zadanie 1.2. (0–1)

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	I.1.1) odczytuje sens całego utworu (...) oraz wydzielonych przez siebie fragmentów
---	---

Poprawne rozwiązanie

1.	Kultura języka to znajomość środków językowych i sprawność w posługiwaniu się nimi.	X
2.	Kultura języka to zwalczanie błędów językowych w mowie i piśmie.	

Schemat punktowania

1 pkt – wskazanie poprawnej odpowiedzi

0 pkt – odpowiedź błędna lub brak odpowiedzi

Zadanie 1.3. (0–2)

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	I 1.5) wyróżnia argumenty, kluczowe pojęcia i twierdzenia w tekście argumentacyjnym
---	---

Przykładowe rozwiązania

- Miej świadomość celu swojej wypowiedzi.
- Dobieraj takie środki językowe w sposób celowy.
- Wypowiadaj się w sposób zrozumiały dla odbiorcy.
- Koncentruj się na treści, a nie na formie.
- Mów tylko o tym, o czym wiesz na pewno.

Uczeń może sformułować zasady w formie 2 os. lp. („dobieraj”), z czasownikiem ‘należy’ („należy dobierać”) lub rzeczownikowo („dobieranie”).

Schemat punktowania

1 pkt – poprawne sformułowanie 3 zasad

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niewłaściwa, lub brak odpowiedzi

Zadanie 1.4 (0–2)

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	I.1.1) odczytuje sens całego utworu (...) oraz wydzielonych przez siebie fragmentów I 1.7) rozpoznaje intencje wypowiedzi (aprobatę, dezaprobatę, negację, prowokację) [gimnazjum]
---	---

Poprawne rozwiązanie

Nie należy jednak wyciągać stąd wniosku, że całą czy niemal całą współczesną literaturę z dziedziny kultury języka można odesłać do lamusa i z lekceważeniem odnosić się do zawartych w niej przestróg i wyroków.

Schemat punktowania

1 pkt – odpowiedź poprawna

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 1.5. (0–3)

I Mówienie i pisanie	I 1.4) wskazuje (...) rozpoznaje zastosowane w nim środki językowe i ich funkcje w tekście
----------------------	--

Poprawne rozwiązanie

FUNKCJA CUDZYSŁOWU	PRZYKŁAD Z TEKSTU
Wyodrębnienie cytatu	„stopień doskonałości, sprawności w opanowaniu, znawstwie jakiejś specjalności, umiejętności itp.; wysoki poziom czego”
Wyodrębnienie specjalistycznego pojęcia	„kultura języka”,
Zasygnalizowanie, że użytego słowa nie należy rozumieć dosłownie.	„złe”

Schemat punktowania

3 pkt – za trzy poprawne odpowiedzi

2 pkt – za dwie poprawne odpowiedzi

1 pkt – za jedną poprawną odpowiedź

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 1.6. (0–1)

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	I 1.5) wyróżnia argumenty, kluczowe pojęcia i twierdzenia w tekście argumentacyjnym, dokonuje jego logicznego streszczenia
---	--

Przykładowe rozwiązanie

Tematem tekstu jest pojęcie „kultury języka”. W znaczeniu potocznym oznacza ono eliminowanie błędów językowych. Zdaniem autora to jednak rozumienie zbyt wąskie. Tłumaczy, że takie rozumienie pojawiło się później. Kultura języka powinna dotyczyć zasad skutecznego porozumiewania się. Postuluje, by kryteriami oceny środków językowych były między innymi: realizacja intencji i zrozumienie przez czytelników.

Schemat punktowania

3 pkt – przedstawienie tematu tekstu i tego, co na ten temat powiedziano w tekście; właściwa selekcja informacji; logiczna struktura, właściwa liczba słów

2 pkt – przedstawienie tematu tekstu i tego, co na ten temat powiedziano w tekście; właściwa liczba słów ALE zaburzenia dotyczące selekcji informacji LUB struktury logicznej

1 pkt – przedstawienie tematu tekstu i tego, co na ten temat powiedziano w tekście; właściwa liczba słów ALE zaburzenia dotyczące selekcji informacji ORAZ struktury logicznej

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 2.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.2) wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje; [gimnazjum] 1.7) rozpoznaje intencje wypowiedzi; [gimnazjum] 1.1) odczytuje sens całego tekstu (a w nim znaczenia wyrazów) oraz wydzielonych przez siebie fragmentów; potrafi objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości;

Przykładowe rozwiązania

1) Wyuczenie się logicznego myślenia jest zbyt trudne dla przeciętnego człowieka.

2) Logiczne myślenie jest człowiekowi dane przez naturę, więc nie trzeba się go uczyć.

Schemat punktowania

1 pkt – za poprawne dwie opinie

0 pkt – za odpowiedź niepełną lub błędną, lub brak odpowiedzi

Zadanie 2.2. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.1) odczytuje sens całego tekstu (a w nim znaczenia wyrazów) oraz wydzielonych przez siebie fragmentów; potrafi objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości; 1.4) rozpoznaje funkcję zastosowanych w tekście środków językowych; 1.5) wyróżnia argumenty, kluczowe pojęcia i twierdzenia w tekście argumentacyjnym;

a)

Przykładowe rozwiązanie

- 1) Przykład słonia, który się nauczył tańczyć.
- 2) Przykład skoku narciarskiego.

Schemat punktowania

- 1 pkt – poprawne wypisanie dwóch analogii
0 pkt – odpowiedź niepełną lub błędną, lub brak odpowiedzi

b)

Przykładowe rozwiązanie

- 1) Przeciętny człowiek może się nauczyć logiki.
- 2) Logika nie jest człowiekowi dana przez naturę, trzeba się jej nauczyć.

Schemat punktowania

- 1 pkt – za poprawne sformułowanie dwóch tez
0 pkt – odpowiedź niepełną lub błędną, lub brak odpowiedzi

Zadanie 2.3. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.2) wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje; [gimnazjum] 1.1) odczytuje sens całego tekstu (a w nim znaczenia wyrazów) oraz wydzielonych przez siebie fragmentów;

Poprawne rozwiązanie

1 – TAK, 2 – TAK, 3 – NIE

Schemat punktowania

- 2 pkt – 3 poprawne odpowiedzi
1 pkt – 2 poprawne odpowiedzi
0 pkt – 1 poprawna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 2.4. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.1) odczytuje sens całego tekstu (a w nim znaczenia wyrazów) oraz wydzielonych przez siebie fragmentów; 1.5) wyróżnia argumenty, kluczowe pojęcia i twierdzenia w tekście argumentacyjnym;

Poprawne rozwiązanie

B 2

Schemat punktowania

- 1 pkt – poprawna odpowiedź
0 pkt – odpowiedź błędna lub brak odpowiedzi

Zadanie 2.5. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.5) wyróżnia argumenty, kluczowe pojęcia i twierdzenia w tekście argumentacyjnym; dokonuje jego logicznego streszczenia;

Poprawne rozwiązanie

1 b, 2 f, 3 a

Schemat punktowania

2 pkt – 3 poprawne przyporządkowania

1 pkt – 2 poprawne przyporządkowania

0 pkt – 1 poprawne przyporządkowanie lub brak odpowiedzi

Zadanie 2.6. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.1) odczytuje sens całego tekstu (a w nim znaczenia wyrazów) oraz wydzielonych przez siebie fragmentów; potrafi wyjaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości; 1.4) rozpoznaje funkcję zastosowanych w tekście środków językowych;

Poprawne rozwiązanie

A 3, B 2

Schemata punktowania

1 pkt – poprawne dobranie dwóch sformułowań

0 pkt – odpowiedź niepełną lub błędną, lub brak odpowiedzi

Zadanie 3.

Temat 1. Czy odkupienie winy zdejmuje z człowieka odpowiedzialność za wyrządzone krzywdy? Rozważ problem i uzasadnij swoje stanowisko, odwołując się do podanego fragmentu *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, całego utworu oraz innego tekstu kultury. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 250 słów.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.1) odczytuje sens całego tekstu [...]; 1.2) [...] odczytuje zawarte w odbieranych tekstach informacje zarówno jawne, jak i ukryte.
II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	1.2) określa problematykę utworu; 2.4) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego i bohatera [...]; 3.2) wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty; 3.3) porównuje funkcjonowanie tych samych motywów w różnych utworach literackich.
III. Tworzenie wypowiedzi.	1.1) tworzy dłuższy tekst pisany [...] (rozprawka) [...] zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej; 1.2) przygotowuje wypowiedź [...] (wybiera [...] odpowiedni układ kompozycyjny, analizuje temat, wybiera formę kompozycyjną, [...], dobiera właściwe słownictwo); 1.3) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności w wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie).

Kryteria oceny rozprawki

A	Sformułowanie stanowiska wobec problemu podanego w poleceniu	B	Uzasadnienie stanowiska	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamysł kompozycyjny	E	Spójność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
6	Stanowisko jest adekwatne do problemu podanego w poleceniu	18	Uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione	4	Brak błędów rzeczowych	6	Kompozycja funkcjonalna	2	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	4	Styl stosowny	6	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące
		12	Uzasadnienie trafne i szerokie												
3	Stanowisko jest częściowo adekwatne do problemu podanego w poleceniu	8	Uzasadnienie trafne, ale wąskie	2	Nie więcej niż jeden błąd rzeczowy	3	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	1	Znaczne zaburzenia spójności	2	Styl częściowo stosowny	3	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące
		4	Uzasadnienie częściowe												
0	Stanowisko jest nieadekwatne lub brak stanowiska	0	Brak uzasadnienia stanowiska	0	Błędy rzeczowe	0	Brak zamysłu kompozycyjnego	0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące	0	Liczne błędy rażące

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli w kategorii A praca uzyska 3 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli praca składa się z mniej niż 250 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.

Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Przykładowe realizacje

Realizacja 1.

Problem winy i kary dotyczy wszystkich ludzi niezależnie od czasów i kręgów kulturowych, dlatego podejmowany był od wieków przez filozofów, etyków, moralistów, ale także przez twórców literatury i scenarzystów. Człowiek z natury jest dobry, ale ma wolną wolę, która umożliwia dokonywanie indywidualnych wyborów. Wybór zła często jest nieprzemyślaną odpowiedzią na bodźce zewnętrzne – skutkiem emocji, których nie kontrolujemy. Odkupienie winy jest zadośćuczynieniem za popełnione grzechy, czymś więcej niż żal i skrucha. Jest to czynienie dobra mające wynagrodzić zło, którego człowiek się dopuścił. Czy odkupienie winy zdejmuje z człowieka odpowiedzialność za wyrządzone krzywdy? Uważam, że człowiek, który uczynił zło – bez względu na to, czy zrobił to jednorazowo, czy wielokrotnie – do ostatnich chwil swojego życia może odkupić swoje winy. Odkupienie win jest dowodem pokory i skruchy, czynem, który pozwala na rehabilitację wobec innych i siebie. Sądzę jednak, że nie umożliwia ono zmazania odpowiedzialności za wyrządzone krzywdy. Człowiek tylko w uzasadnionych przypadkach zostaje uznany za niepoczytalnego – nieświadomego zła, które popełnił. Za wybory, których dokonujemy, zawsze pozostajemy odpowiedzialni - nawet jeśli działamy pod wpływem emocji.

Oczywiste jest, że Jacek Soplica popełnił straszną zbrodnię. W dramatycznych okolicznościach, podczas szturmów Rosjan na zamek Horeszków, młody szlachcic wpadł w uniesienie i szal na widok triumfującego Stolnika, który lekcewał jego uczucie do swojej córki. W skrajnych emocjach, „z głupiej pychy”, rozgoryczony niespełnioną miłością zastrzelił ojca ukochanej Ewy. Konsekwencją strasznego czynu było „imię zdrajcy”, które przyłgnęło do bohatera „jako dzuma”. Soplica, dumny i sławny, teraz został wzgardzony i odepchnięty nie tylko przez dawnych przyjaciół, ale nawet i „lada chłopą”, co stanowiło dodatkową ujmę dla jego honoru. Wykluczenie ze społeczności było motywacją do odkupienia win. „Poprawić się potrzeba było i naprawić, ile możliwości to...” – mówi umierający Soplica w swojej ostatniej spowiedzi. Uznanie i zrozumienie swoich win było w tym przypadku źródłem skruchy i powodem przemiany, jaka dokonała się bohaterze. Dlatego Jacek Soplica zdecydował się „wejść pomiędzy mnichy” i dla podkreślenia swojego uniżenia przybrać imię Robaka. W Księdze X bohater dokonuje rozliczenia ze swoją przeszłością. W związku z tym, że jego czyn interpretowany był jako zachęta do zdrady narodu, rozumiejąc, jak „zły przykład [dał] dla Ojczyzny”, postanowił odkupić to „dobremi przykładami, krwią, poświęceniem się”. Jego postępowanie potwierdza tę decyzję – Soplica nie wahał się znosić cierpienia, ryzykować więzieniem i życiem, byle tylko dokonać czynów, które pozwolą mu zrehabilitować się przez innymi ludźmi i przed samym sobą. Wielokrotnie poświęcał się dla ojczyzny, przelewając krew, ale także w roli emisariusza organizującego potajemnie Polaków do walki z zaborcą. Pokorę, której się nauczył w trakcie swojego kwestarskiego życia, widać w słowach: „Milej sobie wspominam nie dzieła waleczne/ I głośne, ale czyny ciche, użyteczne,/ I cierpienia [...]”. Jednym z aktów zadośćuczynienia było bohaterskie uratowanie życia Hrabiemu i Gerwazemu.

Z perspektywy lat Soplica, wspominając swoje życie, mówi, że poświęcenie się dla ojczyzny i dla innych ludzi było najlepszym lekarstwem na chorobę jego duszy dręczonej wyrzutami sumienia – lekarstwem zesłanym przez opatrzność. Zbrodnia, którą popełnił, paradoksalnie przybliżyła go do Boga i ukształtowała wewnątrz. Bohater wierzy w Boże miłosierdzie, którego dowód upatruje w łasce dobrej śmierci: „a Pan Bóg wybawił mię cudem/ I pozwolił umierać między swoim ludem/ Z Sakramentami”. Ostatecznie Soplidy udaje się zasłużyć na przebaczenie Boga i odzyskać szacunek ludzi. Nie zdejmuje to jednak z niego odpowiedzialności za wyrządzone krzywdy. Do samej śmierci wyraz „zdrajca” prześladowa go jak „plama w chorym oku”. Przykład ten wskazuje, że mimo odbytej pokuty

i zadośćuczynienia za grzechy, nie możemy zdjąć z siebie odpowiedzialności za własne czyny i o nich zapomnieć – do ostatnich dni będą one ciążyć na naszym sumieniu.

Problem winy i pokuty podejmuje także Joseph Conrad w powieści „Lord Jim”. Tytułowy bohater to młody oficer, który – choć nade wszystko ceni sobie honor – dla uniknięcia odpowiedzialności opuścił wraz z całą załogą tonący statek, nie informując pasażerów o zbliżającej się katastrofie. Dręczony przez wyrzuty sumienia jako jedyny zjawia się w sądzie, aby wziąć odpowiedzialność za popełniony czyn. Proces i kara nie przynoszą jednak Jimowi ulgi. Z czasem nadarza się możliwość rozpoczęcia życia w nowym miejscu, a metamorfozę duchową bohatera symbolizuje zmiana imienia. Próbując odkupić swoją winę i odzyskać honor, Lord Jim angażuje się w walkę o pokój w Patusanie, a ostatecznie ginie, ponosząc odpowiedzialność za podjęte decyzje.

Przykładem postaci, która próbuje odkupić swoje winy, jest także Gerry Conlon z filmu „W imię ojca”. To młody Irlandczyk mający na sumieniu drobne przestępstwa, które martwią jego ojca Giuseppe. W wyniku niefrasobliwości Gerry zostaje przez angielskie władze niesłusznie oskarżony o udział w zamachu bombowym i po brutalnym śledztwie skazany na karę wieloletniego więzienia. Do więzienia trafia także jego ojciec, ze względu na swój spokój i pobożność będący od lat obiektem drwin Gerry’ego, który widzi w nich tylko naiwność i uległość. Dopiero podczas odbywania kary Gerry zaczyna dostrzegać swoje błędy, zmienia się także jego stosunek do ojca - zaczyna odkrywać jego mądrość i siłę ducha. Mimo że Giuseppe nigdy nie obwinił syna za los, który im obu zgotował, po jego śmierci Gerry właśnie „w imię ojca” podejmuje heroiczną walkę o uniewinnienie. Tę walkę można uznać za formę odkupienia winy. Postawa bohatera zostaje nagrodzona: po wyjściu z więzienia Gerry dostaje szansę na nowe, dobre życie i chcemy wierzyć, że ją wykorzysta, choć pamięć o śmierci ojca pozostanie w nim na zawsze .

Przytoczone przykłady wskazują, że człowiek może trwać w grzechu lub próbować odkupić swe winy, jednak odpowiedzialności za wyrządzone zło nie pozbedziemy się nigdy. Popełnione czyny są częścią przeszłości, o której nie da się zapomnieć. Ulgę może jednak przynieść doświadczenie przebaczenia, co stało się udziałem bohatera Mickiewicza, zmierzenie się z konsekwencjami swoich decyzji, na co zdecydował się Jim, czy podjęcie skutecznej próby zmiany życia na wzór Gerry’ego.

Poziom wykonania

A. Sformułowanie stanowiska: 6 pkt – stanowisko adekwatne do problemu, zdający wyraźnie formułuje tezę, w której prezentuje własne stanowisko.

B. Uzasadnienie stanowiska: 18 pkt – uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione (zdający odwołał się rzeczowo do przytoczonego fragmentu „Pana Tadeusza” i całości utworu, przedstawił i omówił przeżycia bohaterów, które potwierdzają postawioną tezę, uzasadnił przekonująco swoje zdanie). Argumentację poparł przykładami z innych utworów.

C. Poprawność rzeczowa: 4 pkt – brak błędów rzeczowych.

D. Zamysł kompozycyjny: 6 pkt – kompozycja funkcjonalna.

E. Spójność lokalna: 2 pkt – pełna spójność wypowiedzi.

F. Styl tekstu: 4 pkt – styl stosowny.

G. Poprawność językowa: 6 pkt – nieliczne błędy nierzające.

H. Poprawność zapisu: 4 pkt – zapis w pełni poprawny.

Realizacja 2.

Odkupienie winy – często wydaje się nam, iż po wyrządzeniu jakiejś krzywdy, obrażeniu kogoś wystarczy tylko powiedzieć słowo przepraszam, zrobić komuś przyjemność, pomóc w czymś. Myślmy wtedy, że już wszystko naprawiliśmy oraz że nasze złe uczynki zostały już zapomniane, nie mają już żadnego znaczenia. Jednak czy aby na pewno? Należy zadać pytanie: czy odkupienie winy zdejmuje z człowieka odpowiedzialność za wyrządzone krzywdy? Motyw ten poruszany jest w licznych dziełach literackich.

Jednym z nich jest „Pan Tadeusz” Adama Mickiewicza, a w nim Jacek Soplica. We fragmencie księgi X dowiadujemy się, iż bohater ten z pychy zabił Stolnika Horeszkę podczas najazdu Rosjan, co spowodowało, że został uznany za zdrajcę kraju. Jacek czuł się ze swoimi czynami źle – miał wyrzuty sumienia, ludzie odwracali się od niego, szydzili z niego. Soplica czuł się wyobcowany – nie mógł znaleźć sobie miejsca wśród szlachty. Przed wszystkim dlatego, iż zdawał sobie sprawę, że nie jest w stanie odkupić własnych win wdał się w nałóg pijaństwa – świadomość niemocy naprawienia krzywd „dobijała” go, sprawiła, że popadł w depresję. Dopiero potem zadziałał na niego impuls – z wielką pokorą wstąpił do klasztoru bernardynów w celu chociaż częściowego obmycia się z win – Jacek spokorniał, uniżył się, a swoje grzechy próbował naprawić poprzez służbę ojczyźnie jako żołnierz, który musiał walczyć, przyglądać się ludzkim cierpieniom oraz jako kwatermistrz – często w niebezpieczeństwie, potajemnie niosąc informację o ruchach wojsk na froncie.

Warto wspomnieć w odniesieniu do całego utworu „Pan Tadeusz” Adama Mickiewicza, iż Jacek Soplica dokonał ogromnego poświęcenia – przebywając na dworze w Soplicowie przez długi czas nie ujawnił swojej tożsamości ani przed swoim bratem, ani przed swoim synem. Musiało go to ogromnie kosztować. Musiał panować nad swoimi uczuciami. To wszystko po to, aby próbować odkupić swoje winy – próby te okazały się bardzo korzystne. Jacek stał się opanowany, pokorny, spokojny, zmienił się jego system wartości – nadrzędnym celem stała się służba ojczyźnie oraz oczywiście pomoc szlachcie, rodzinie utajona opieka i kierowanie przyszłością syna, którego wcześniej lekceważył, nie zajmował się nim.

Próby te nie zmyły jednak odpowiedzialności za wyrządzone krzywdy – pokazuje to scena spowiedzi Jacka – który chce wytłumaczyć Gerwazemu przyczynę swego błędu, opowiedzieć o odkupieniu swojej winy. Gerwazy wie, iż próba naprawy błędów nie zdejmuje odpowiedzialności za krzywdy, jednak, że i sam nie jest bez winy, przebacza Jackowi. Sam Jacek zdaje sobie sprawę, że odpowiedzialność za zabicie Stolnika Horeszki ciążyć będzie na nim do końca życia, dlatego wie, iż Gerwazy może mu nie przebaczyć zabójstwa Stolnika, dlatego też Jacek rehabilituje się do końca życia oraz bierze podwoją opiekę Zosię z rodziny Horeszków.

Innym tekstem kultury poruszającym pytanie: Czy odkupienie winy zdejmuje z człowieka odpowiedzialność za wyrządzone krzywdy jest „Zbrodnia i kara” Fiodora Dostojewskiego. Raskolnikow po zabiciu lichwiarki Ilony szuka usprawiedliwienia dla swojej zbrodni. Lichwiarkę nazywa „plugawą wszą”, która oszukuje innych ludzi. Raskolnikow próbuje również odkupić swoje winy poprzez podarowanie pieniędzy ubogiej rodzinie Marmieladowów, której ojciec jest pijakiem przetracającym wszystkie oszczędności i niepotrafiącym zarobić na rodzinę. Jednak nawet ta pomoc nie zmywa odpowiedzialności za popełnione zabójstwa. Mężczyzna wciąż cierpi, ma ogromne wyrzuty sumienia, przeżywa skrajne emocje, a nawet popada w chorobę. Kolejną próbą odkupienia win jest wyjazd na Syberię wraz z Sonią, którą wcześniej poniżał, wyśmiewał za to, iż była zmuszona do prostytucji. Na Syberii Rodion zdał sobie sprawę, że nigdy nie zmyje odpowiedzialności za wyrządzone krzywdy, ale, że może próbować odkupić winy. Ciężka praca na Syberii sprawiła, że Rodion uspokoił się, opanował swoje emocje, nabrał szacunku do innych ludzi, w szczególności do Soni, którą wcześniej poniżał.

Z powyższych argumentów wynika, że odkupienie winy nie zdejmuje z człowieka odpowiedzialności za wyrządzone krzywdy. Człowiek może jedynie próbować odkupić swoje winy. Próby te bardzo często diametralnie zmieniają na dobre tego, kto dopuścił się przewinienia. Sprawiają, że przekształca się jego system wartości. Człowiek staje się spokojniejszy, jednak nigdy nie zmyje odpowiedzialności za popełnione krzywdy. W przypadku zabójstwa nigdy nie przywróci życia zabitemu człowiekowi. Jego sumienie do końca będzie przypominało mu o odpowiedzialności za popełnioną zbrodnię.

Poziom wykonania

A. Sformułowanie stanowiska: 6 pkt – stanowisko adekwatne do problemu, zdający wyraźnie formułuje tezę, w której prezentuje własne stanowisko.

B. Uzasadnienie stanowiska: 18 pkt – uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione (zdający odwołał się rzeczowo do przytoczonego fragmentu „Pana Tadeusza” oraz całości utworu, podał i omówił przykład bohatera innego tekstu kultury („Zbrodni i kary”), którego zachowanie potwierdza postawioną tezę.

C. Poprawność rzeczowa: 2 pkt – jeden błąd rzeczowy.

D. Zamysł kompozycyjny: 6 pkt – kompozycja funkcjonalna.

E. Spójność lokalna: 2 pkt – nieznaczne zaburzenia spójności.

F. Styl tekstu: 4 pkt – styl stosowny.

G. Poprawność językowa: 0 pkt – liczne błędy rażące.

H. Poprawność zapisu: 2 pkt – nieliczne błędy rażące.

Realizacja 3.

Czy odkupienie winy zdejmuje z człowieka odpowiedzialność za wyrządzone krzywdy?

Każdy z nas w swoim życiu zrobił coś złego np. obraził kolegę, koleżankę, czy przez przypadek kogoś uderzył. Po takich incydentach czujemy się z tym źle, obawiamy się, chcemy, aby ta osoba nam wybaczyła. Chwytny się różnych sposobów np. jesteśmy dla tej osoby mili lub kupujemy jakiś drobny prezent. Dzięki takim zabiegom zrzucamy z siebie poczucie winy za wyrządzoną krzywdę. Ale czy rzeczywiście „odkupienie” zdejmuje z człowieka odpowiedzialność za wyrządzone krzywdy? Raczej nie. Postaram się udowodnić słuszność mojego zdania na ten temat.

Pierwszym argumentem jakim się posłużę jest utwór „Pan Tadeusz” z księgi X (Emigracja Jacka). Jacek Soplica po zabiciu Stolnika Horeszki poczuł silne wyrzuty sumienia. Dręczyły go one, przez co nie był w stanie normalnie żyć, gdyż ludzie byli dla niego podli, niemili i uprzedzeni. Postanowił uciec do kraju gdzie by nie cierpiał i znalazł lekarstwo na odkupienie swojej winy. Postanowił zostać mnichem „Zabiłem więc pokora. Wszedłem między mnichy” i walczyć w imię kraju „Biłem się za kraj gdzie? jak? Zamilczę – dla chwały” by odkupić swoje winy. Dzięki temu poczuł się lepiej, spadło ze niego brzemię winy i wyrzuty sumienia, uważał że Bóg dzięki wylanej krwi i cierpieniem mu wybaczą – Jednak to życia jego ofierze nie przywróci, co jest niezaprzeczalnym powodem, że jest odpowiedzialny za śmierć Stolnika.

Kolejnym argumentem jakim się posłużę jest powieść „Zbrodnia i kara”. Główny bohater Raskolnikow po długo planowanej zbrodni dokonuje zabójstwa Alony Iwanow oraz jej siostry, która przyłapała go na gorącym uczynku. Czyn ten spowodował, że Raskolnikowa zaczęły dręczyć silne wyrzuty sumienia. Objawami tego były koszmary, bezsenność, gorączka, omamy. Nie mogąc dać sobie z tym rady przyznaje się do winy. Przyznanie się do popełnionej zbrodni spowodowało u Raskolnikowa wielką ulgę. Za karę zostaje zesłany na 8 lat na Syberie, gdzie pracą odkupuje swoje winy. Mimo, że Raskolnikow oczyścił się duchowo to w świecie materialnym jego ofiar już nie ma i nikt nie jest w stanie ich przywrócić.

Z tego co napisałem wynika, że nie da się oszukać natury ludzkiej, ludzkiego organizmu. Po popełnionych zbrodniach prędzej czy później dopadną nas wyrzuty sumienia. Możemy starać się naprawić zło które wyrządziliśmy np. pokutując, poddawać się ciężkiej

pracy, to jednak doprowadzi do tego, że tylko strona duchowa zostanie częściowo uwolniona z poczucia winy, a za krzywdy które wyrządziliśmy musimy ponieść odpowiedzialność, której niestety nie da się zdjąć.

Poziom wykonania

A. Sformułowanie stanowiska: 6 pkt – stanowisko adekwatne do problemu, zdający wyraźnie formułuje tezę, w której prezentuje własne stanowisko.

B. Uzasadnienie stanowiska: 8 pkt – uzasadnienie trafne, ale wąskie – brakuje odwołania do całości „Pana Tadeusza”. Uzasadnienie należy także uznać za niepogłębione.

C. Poprawność rzeczowa: 4 pkt – brak błędów rzeczowych.

D. Zamyśl kompozycyjny: 6 pkt – kompozycja funkcjonalna.

E. Spójność lokalna: 2 pkt – nieznaczne zaburzenia spójności.

F. Styl tekstu: 4 pkt – styl stosowny.

G. Poprawność językowa: 0 pkt – liczne błędy rażące.

H. Poprawność zapisu: 0 pkt – liczne błędy rażące.

Temat 2. W jakich sytuacjach zwyczajne sprawy lub rzeczy mogą zyskiwać szczególne znaczenie? Rozważ problem i uzasadnij swoje stanowisko, odwołując się do fragmentu utworu Gustawa Herlinga-Grudzińskiego oraz innych tekstów kultury. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 250 słów.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.1) odczytuje sens całego tekstu; 1.5) wyróżnia argumenty, kluczowe pojęcia i twierdzenia w tekście argumentacyjnym; PR 1.2) twórczo wykorzystuje wypowiedzi krytycznoliterackie i teoretycznoliterackie.
II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	1.2) określa problematykę utworu; 2.4) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego i bohatera [...]; 3.2) wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty; 3.3) porównuje funkcjonowanie tych samych motywów w różnych utworach literackich.
III. Tworzenie wypowiedzi.	1.1) tworzy dłuższy tekst pisany [...] (rozprawka) [...] zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej; 1.2) przygotowuje wypowiedź [...] (wybiera [...] odpowiedni układ kompozycyjny, analizuje temat, wybiera formę kompozycyjną, [...], dobiera właściwe słownictwo); 1.3) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności w wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie).

Kryteria oceny rozprawki

A	Sformułowanie stanowiska wobec problemu podanego w poleceniu	B	Uzasadnienie stanowiska	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamysł kompozycyjny	E	Spójność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
6	Stanowisko jest adekwatne do problemu podanego w poleceniu	18	Uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione	4	Brak błędów rzeczowych	6	Kompozycja funkcjonalna	2	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	4	Styl stosowny	6	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące
		12	Uzasadnienie trafne i szerokie												
3	Stanowisko jest częściowo adekwatne do problemu podanego w poleceniu	8	Uzasadnienie trafne, ale wąskie	2	Nie więcej niż jeden błąd rzeczowy	3	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	1	Znaczne zaburzenia spójności	2	Styl częściowo stosowny	3	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące
		4	Uzasadnienie częściowe												
0	Stanowisko jest nieadekwatne lub brak stanowiska	0	Brak uzasadnienia stanowiska	0	Błędy rzeczowe	0	Brak zamysłu kompozycyjnego	0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące	0	Liczne błędy rażące

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli w kategorii A praca uzyska 3 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli praca składa się z mniej niż 250 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.

Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Przykładowe realizacje

Realizacja 1.

Zwyczajne sprawy lub rzeczy wydają się ludziom często niegodne uwagi. W pogoni za niezwykłością, lub w natłoku codziennych obowiązków, zwyczajność staje się w swojej powszedniości niezauważalna, dlatego często bezrefleksyjnie omija się ją. Bywają jednak takie sytuacje, które każą się człowiekowi zatrzymać, docenić to, co do tej pory było zbyt oczywiste, mniej ważne. Kiedy tak się dzieje? Najczęściej zwyczajne sprawy i rzeczy nabierają szczególnego znaczenia w sytuacjach granicznych – samotności, cierpienia lub śmierci, często też wydobyciu ich ważności sprzyja dystans czasowy, perspektywa oddalenia od zdarzeń, które miały miejsce w przeszłości.

We fragmencie wspomnień Gustawa Herlinga-Grudzińskiego zwyczajne sprawy nabierają szczególnego znaczenia właśnie w tych dwóch różnych kontekstach. Z jednej strony bohater przypomina sobie „ze wzruszeniem i radością” przeżycia związane z ciężką pracą podczas sianokosów w rodzinnych stronach. W ten sposób powraca do czasów młodości, czasów, w których wszystko było piękne i wartościowe. Z drugiej strony zaś, jako więzień łagru, pracując poza zoną, Grudziński doświadcza niezwykłości obcowania z przyrodą, która pozwala mu wyzwolić się z myślenia o obozie – przestrzeni samotności, cierpienia i wszechobecnej śmierci. Zwyczajny kontakt z naturą staje się dla bohatera wyjątkowym, wręcz sakralnym przeżyciem – „z bijącym sercem dotyka kwiatów i drzew”, mimo ciężkiej całoniennej pracy wraca do zony upojony szczęściem. Gdy zmoknięty chroni się przed deszczem w starej szopie, towarzyszy mu wzruszenie i gorzkie łzy. Zwyczajne czynności, na które w normalnym świecie człowiek nie zwróciłby uwagi, lub które uznałby za uciążliwe (daleka droga, ciężka całoniennej praca) wykonywane poza łagrem są dla bohatera namiastką wolności. W perspektywie obozowego życia, w którym działają prawa odwróconego dekalogu, a człowiek przestaje być wartością, sianokosy poza zoną przywracają na chwilę poczucie bycia człowiekiem, poczucie normalności świata, który na nieludzkiej ziemi jest przerażająco „inny”.

W sytuacji granicznej samotności i cierpienia znajduje się też bohater „Wieży” tego samego autora. Dla trędowatego Lebbroso zwyczajne sprawy – pielęgnacja kwiatów, podziwianie ich piękna, obserwowanie z ukrycia bawiących się dzieci, ludzi pracujących na polach, miłość do martwych przedmiotów (które stają się jedynymi towarzyszami życia) to jedyna forma kontaktu ze światem i z innymi ludźmi. Trędowaty z wdzięcznością przyjmuje najprostsze dary istnienia – dla niego przyjemnością staje się po prostu samo życie. Osamotnionemu i cierpiącemu bohaterowi „Wieży” codzienne czynności pozwalają odkryć piękno i wyjątkowość istnienia, zbliżyć się do Boga. Pozwalają mu ostatecznie dotrzeć do prawdy, że sens egzystencji kryje się w rzeczach zwykłych.

Zwyczajne sprawy i rzeczy mogą też nabierać szczególnego znaczenia, kiedy patrzy się na nie z oddalenia. Taką sytuację przedstawia Adam Mickiewicz w „Panu Tadeuszu”. Romantyczny poeta, przebywający na emigracji w Paryżu, przenosi się „do kraju lat dziecinnych”, w którym wszystko jest „święte i czyste jak pierwsze kochanie”. W poemacie Mickiewicza nie znajdziemy jednak żadnych niezwykłości – spotkania w dworku Soplicowskim, rozmowy, grzybobranie, polowanie, wspólne biesiadowanie, kłótnie, flirty, rozmowy w karczmie, składają się na zwyczajne życie polskiej szlachty. Soplicowo, ze wszystkimi jego codziennymi sprawami, urasta jednak do rangi mitycznego miejsca, dlatego, że to zwykle życie przenika nieodmienny porządek wartości, tradycji, harmonijnego współistnienia z naturą.

Trudne sytuacje życiowe (cierpienie, samotność, śmierć), dystans czasowy, oddalenie od ukochanych miejsc, sprawiają często, że dopiero wtedy człowiek potrafi docenić wagę

zwykłych spraw. Dzięki takim sytuacjom można doświadczyć prawdziwej radości istnienia, doznać swoistej iluminacji, że to, co najważniejsze jest na wyciągnięcie ręki. Aby dostrzec wyjątkowość codzienności, nie zawsze trzeba jednak znaleźć się w wyjątkowej sytuacji, trzeba po prostu mieć dar dostrzegania i doceniania tego, co najprostsze.

Poziom wykonania

A. Sformułowanie stanowiska: 6 pkt – zdający wyraźnie formułuje tezę, w której prezentuje własne stanowisko, stanowisko jest adekwatne do problemu.

B. Uzasadnienie stanowiska: 18 pkt – uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione (zdający odwołał się rzeczowo do przytoczonego fragmentu „Innego świata”, podał i omówił przykłady z innych tekstów kultury potwierdzające przyjęte stanowisko).

C. Poprawność rzeczowa: 4 pkt – brak błędów rzeczowych.

D. Zamysł kompozycyjny: 6 pkt – kompozycja funkcjonalna.

E. Spójność lokalna: 2 pkt – pełna spójność wypowiedzi.

F. Styl tekstu: 4 pkt – styl stosowny.

G. Poprawność językowa: 6 pkt – nieliczne błędy nierzące.

H. Poprawność zapisu: 4 pkt – nieliczne błędy nierzące.

Realizacja 2.

Człowiek doświadcza w życiu różnych sytuacji. Niektóre z nich są trudne i ciężkie do zniesienia. Do takich należą np. długotrwałe odosobnienie i izolacja (więzienie, wygnanie, emigracja, niewola) lub wizja śmierci. Zdarza się wówczas, że zwyczajne rzeczy bądź czynności zyskują dla człowieka głębszy wymiar. Pozbawienie człowieka dostępu do pewnych dóbr (kontakt z naturą, z innymi ludźmi, samostanowienie o sobie, poczucie godności) sprawia, że inaczej postrzega on codzienność. Niewiele wówczas trzeba, aby drobne przedmioty, wydarzenia, czy zjawiska wyzwoliły w człowieku silne emocje.

W podanym fragmencie przedstawiono sytuację, gdy główny bohater – więzień sowieckich łagrów – pracował przymusowo przy sianokosach. Zwyczajna i ciężka praca w polu sprawiała mu ogromną radość. Przyczyniła się nawet do jego *wewnętrznego zmartwychwstania*. Określenie to użyte przez narratora przytoczonej relacji sugeruje, że sianokosy przywróciły go do życia, przyniosły mu duchową odnowę, a także radość i szczęście, czyli wszystko to, co utracił w niewoli. Więzień mocno przeżywał odcięcie od zewnętrznego, wolnego świata ludzi i przyrody. Był pod stałym nadzorem strażników, cały czas przebywał w tym samym otoczeniu, patrzył na te same ogrodzenia. W baraku, do którego wracał nawiedzały go myśli o śmierci, bo – jak zauważa w swej relacji – czuł się tak, jakby spał na jednym barłogu ze śmiercią. Do pracy przy koźbie wychodził wraz z całą brygadą daleko za więzienie – ok. sześć kilometrów. Droga do pracy stała się dla niego okazją do radosnego i bezpośredniego (fizycznego) kontaktu z przyrodą, bo dotykał on kwiatów, drzew i krzewów. Więzień w kontakcie z naturą cieszył się z doświadczania *otwartej przestrzeni*, której brakowało mu w zamknięciu. Odzyskiwana na krótko łączność ze światem natury sprawiała, że bohater na nowo *odczuwał smak życia* oraz dawała mu złudzenie chwilowej wolności (*Wystarczyło odwrócić się plecami do dwóch postaci wspartych na karabinach, aby poczuć się wolnym*). Również zwykłe zjawisko atmosferyczne takie jak opisywana we fragmencie jesienna burza pozwalało mu nacieszyć się doznaniem zmysłowymi (dźwięk kropel, uderzenia okiennic, kolory drzew i nieba) i wywoływało w nim silne wzruszenie. Można przypuszczać, że dzięki obcowaniu z naturą nie tracił wiary w to, że życie toczy się dalej. Zjawiska przyrody utwierdzały go w przekonaniu, że świat pozostaje niezmienny, tak jak stałe są prawa natury. Silnie odczuwane doświadczenie świata podczas pracy dawało więźniowi nadzieję i odrywało od rozpaczliwej przeżywanej w zamknięciu na więziennej pryczy.

W powieści "Chłopi" W. S. Reymonta również podobna czynność, jaką jest praca w polu urasta do rangi wydarzenia niezwykłego. Maciej Boryna – pierwszy gospodarz we wsi Lipce wychodzi pewnej nocy z chałupy, bo stwierdza, że przyszła pora zasiać. Jest to dla niego sytuacja bardzo trudna i niecodzienna, ponieważ jest umierający. W ostatnim, przedśmiertnym geście pragnie wykonać pracę, jaka przez cały czas wyznaczała rytm i sens jego życia na wsi. Maciej Boryna sieje całą noc, aż do świtu. Słyszy, jak przemawiają do niego przyroda i ziemia. W sytuacji śmierci i ostatecznego pożegnania ze światem zwykła czynność siania nabiera niecodziennego i odświętnego charakteru. Dla Boryny jest pracą ostatnią i najważniejszą, i składa jej hołd. Praca gospodarza jest uświęcona. Znak krzyża poczyniony przez Borynę przed rozpoczęciem ostatniego siewu i gesty jego ręki rozsiewającej ziarno są jak błogosławieństwo czynione ziemi. Sianie kończy się śmiercią i spektakularną wizją przygarnięcia Boryny przez Boga. Ta "klamra" religijna, która spaja całą scenę sprawia, że praca nabiera wymiaru sakralnego i wzniosłego. Śmierć na polu jest wyznaniem wiary Boryny i zmanifestowaniem pewnej postawy wobec świata: to ziemia jest najważniejsza, a codzienne czynności tak naprawdę nie są zwyczajne, bo stanowią o sensie życia i odchodzą (umierają) wraz ze śmiercią człowieka.

Nie tylko codzienna i prosta praca może w pewnych sytuacjach mieć dla człowieka wyjątkowe znaczenie. Szczególne okoliczności – emigracji oraz miejsce oddalenia od ludzi (latarnia) spowodowały, że dla bohatera noweli "Latarnik" wszelkie rzeczy i zjawiska, które przypominały mu kraj były mu bardzo bliskie. Lektura "Pana Tadeusza" wywarła ogromny wpływ na życie latarnika Skawińskiego skierowała jego myśli i uczucia w stronę ojczyzny, obudziła miłość do Polski. Skawiński był Polakiem i tułał się po świecie kilkadziesiąt lat, odkąd opuścił ziemię ojczystą. Po latach zaczął odczuwać zmęczenie, dlatego zatrudnił się jako latarnik w odległym porcie Ameryki, ciesząc się, że znalazł w końcu bezpieczną i spokojną przystań. Praca w latarni izolowała go od reszty społeczeństwa. Dni upływały mu monotonnie. Skawiński nie interesował się światem. Jednak wieloletnie oddalenie od ojczyzny powodowało, że czasem odzywała się nostalgia – tęsknota za krajem. W tych szczególnych warunkach latarnik otrzymał w paczce książkę – Pana Tadeusza Adama Mickiewicza. Skawińskiemu przy pierwszym kontakcie z książką towarzyszył nastrój uroczysty i pełen powagi. Był przekonany, że doświadcza cudu. Podczas pierwszego głośnego czytania *Inwokacji*, Polak odczuł tak silne wzruszenie, że rozplakał się. Tekst epopei oraz dźwięki polskiej mowy poruszyły go do głębi. Słowa poety wyrażały trafnie i bezpośrednio to co Skawiński sam od lat odczuwał – wielką tęsknotę za ojczyzną. Kontakt z polską książką i od lat nie słyszaną polską mową tylko spotęgował w nim miłość do kraju i obudził przeszłość. Słowa wieszczki skłoniły Skawińskiego do wspomnień - konkretnych i wyrazistych. Polak tak się zatopił w marzeniach, że zapomniał o wieczornym zapaleniu latarni. Zwykła czynność czytania oderwała go od zajęć, spowodowała, że zatracił poczucie czasu i nie dopilnował obowiązków. Utracił za to posadę, ale na dalszą tułaczkę zabrał książkę, która stała się dla niego jedynym i najważniejszym łącznikiem z krajem. Dzięki polskiej książce Skawiński zrozumiał, co tak naprawdę jest dla niego ważne. Przekonał się, że w swym odosobnieniu nie zubożał na świat, jak wcześniej sądził. Odkrył w sobie głębokie pokłady miłości do ojczyzny.

Omówione przykłady uzmysławiają prawdę, że człowiek w odmiennych od normalnych sytuacjach traktuje zwykłe czynności w szczególny sposób. W sytuacji ostatecznej – śmierci – wszelkie gesty i zajęcia nabierają większego i niecodziennego znaczenia, bo podkreślają wartość życia. W sytuacji odizolowania, więzienia, odcięcia od pragnień i potrzeb człowiek nie traci wrażliwości na świat, ale staje się na niego bardziej przeczulony. Docenia codzienność i jej uroki, potrafi się cieszyć ze spraw i rzeczy zwyczajnych, które w normalnych warunkach nawet nie zajmują jego uwagi.

Poziom wykonania

A. Sformułowanie stanowiska: 6 pkt – stanowisko adekwatne do problemu, zdający wyraźnie formułuje tezę, w której prezentuje własne stanowisko.

B. Uzasadnienie stanowiska: 18 pkt – uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione (zdający odwołał się przytoczonego fragmentu „Innego świata”, podał i omówił przykłady innych tekstów, trafnie wykorzystując je w argumentacji za przyjętym stanowiskiem).

C. Poprawność rzeczowa: 4 pkt – brak błędów rzeczowych.

D. Zamysł kompozycyjny: 6 pkt – kompozycja funkcjonalna.

E. Spójność lokalna: 2 pkt – nieznaczne zaburzenia spójności.

F. Styl tekstu: 4 pkt – styl stosowny.

G. Poprawność językowa: 3 pkt – nieliczne błędy rażące.

H. Poprawność zapisu: 2 pkt – liczne błędy nierażące.

Realizacja 3.

Wisława Szymborska w jednym z wierszy napisała, że „tyle wiemy o sobie, ile nas sprawdzono”. Często nie zdajemy sobie sprawy ze znaczenia, jakie mogą mieć w naszym życiu zwyczajne rzeczy lub zwyczajne sprawy. Uważam, że istnieją takie sytuacje w życiu człowieka, gdy zwykle sprawy, gesty, rzeczy nabierają specjalnego znaczenia.

Sytuacji, w których zwykle rzeczy nabierają szczególnego znaczenia w książce Gustawa Herlinga-Grudzińskiego jest wiele, bo całe dzieło opowiada o tryumfie człowieczeństwa nad systemem komunistycznym. Załączony fragment opisuje pracę więźniów politycznych, do jakich należał Gustaw Herling-Grudziński, polegającą na koszeniu trawy i suszeniu jej na siano będące paszą dla zwierząt. Więźniowie, zakwalifikowani do takiej pracy, mogli, pod okiem strażników, wyjść poza zonę obozu. Na dalekiej północy, w okolicach gułagu nie było domów, dróg, ludzi, była za to ogromna przestrzeń kojarząca się z wolnością, z czasami sprzed aresztowania. Praca fizyczna męczy, ale jest naturalna i pożyteczna, znana z czasów wolności i właśnie dlatego więźniowie traktują ją z szacunkiem i radością. Ostrzenie kos, koszenie, kontakt z przyrodą, jedzenie jagód to zwykle czynności znane każdemu mieszkańcowi wsi, jednak w „Innym świecie” nabierają szczególnego znaczenia. Te czynności są swoistą „przerwą” w odbywaniu kary, kontaktem z wolnością. Sytuację dodatkowo komplikuje fakt że Grudziński, mimo amnestii dla Polaków, ciągle siedzi w obozie. Nie zna swojej przyszłości i dlatego celebrytuje każdą chwilę poza gułagiem.

Inną sytuacją opisaną w „Innym świecie” jest wizyta Żyda. Odszukał on Grudzińskiego w Rzymie po zakończeniu wojny i przebył długą drogę, aby się z nim spotkać. W celi w Witebsku autor zaprzyjaźnił się z Żydem (nazywa go po rosyjsku Jewrejem). Gość opowiedział, jak fałszywym oskarżeniem przyczynił się do śmierci czterech Niemców pracujących w jego brygadzie. Wydawałoby się, że ktoś taki, jak Grudziński może zrozumieć czyn Jewreja; gdyby nie wydał Niemców, sam zginąłby w katorżniczej pracy. Grudziński nie wypowiada jednak słowa „rozumiem”. Odwraca się do okna i jego gość wychodzi bez rozgrzeszenia, bo taką rangę miałoby słowo wypowiedziane poza „innym światem”. W obozie była to zwyczajna sprawa, jakich wiele, jednak poza „innym światem” zyskiwała inne znaczenie.

Specjalnego znaczenia nabierają rzeczy, które należały do naszych bliskich i przypominają o nich. Taka sytuacja opisana jest w powieści Włodzimierza Odojewskiego „Zasypie wszystko, zawieje”. Akcja rozgrywa się na Kresach Polski, na terenie dzisiejszej Ukrainy w czasach II wojny światowej i obejmuje wiele wątków, między innymi rzeź wołyńską i zbrodnię katyńską, dlatego książka nie mogła być wydana w Polsce Ludowej. W jednym z takich pogromów dokonywanych przez miejscowych chłopów, którzy podburzeni propagandą komunistyczną postanawiają wymordować swoich panów ginie matka Pawła Woynowicza, głównego bohatera powieści. Wątki łączą i przeplatają się ze sobą.

Paweł pojechał wraz z wujem do Katynia, żeby zidentyfikować zwłoki swojego brata, zabitego przez komunistów. To właśnie tam zwykła papierośnica nabiera niezwykłego znaczenia, staje się symbolem ciągłości walki młodych mężczyzn za ojczyznę. Papierośnicę miał przodek walczący w Powstaniu Styczniowym, a teraz trzymał ją Paweł.

W X księdze „Pana Tadeusza” uczestnicy bitwy z Moskalami muszą emigrować. W trakcie pożegnania Hrabiego z Telimeną, oderwała ona wstążkę od sukni i zrobiła z niej kokardę, którą przypięła Hrabiemu. Ta zwykła rzecz, bez większej wartości, zyskała wielką rangę dla bohaterów. W intencji Telimeny miała dodawać odwagi Hrabiemu, chronić go od nieszczęścia, a przede wszystkim przypominać o ofiarodawczyni.

Ostatnim przykładem, który chcę przywołać, jest scena z filmu opartego na życiorysie genialnego muzyka Szpilmana, „Pianista”. Przed wyjazdem do obozu zagłady ojciec kupuje za dużą kwotę cukierka. Zwykła krówka zostaje podzielona pomiędzy rodzinę i nabiera tu niemal sakralnego znaczenia. Jest symbolem pożegnania z rzeczywistością wolności, pożegnaniem z życiem.

W literaturze często zwyczajne sprawy i rzeczy mogą zyskiwać szczególne znaczenie. Sytuacje, w jakich dochodzi do nadania zwyczajności szczególnego znaczenia stanowią punkty zwrotne fabuły lub miejsca skłaniające czytelnika do szczególnej refleksji. Zazwyczaj zapadają w naszą pamięć i już po lekturze zastanawiamy się nad szczególnym nastrojem określonego fragmentu dzieła.

Poziom wykonania

A. Sformułowanie stanowiska: 6 pkt – stanowisko adekwatne do problemu, zdający wyraźnie formułuje tezę, w której prezentuje własne stanowisko.

B. Uzasadnienie stanowiska: 4 pkt – uzasadnienie częściowe (argumenty dotyczące drugiego epizodu z „Innego świata” oraz „Pana Tadeusza” częściowo trafne.)

C. Poprawność rzeczowa: 4 pkt – brak błędów rzeczowych (choć są usterki).

D. Zamyśl kompozycyjny: 3 pkt – zaburzenia funkcjonalności kompozycji.

E. Spójność lokalna: 1 pkt – zaburzenia spójności.

F. Styl tekstu: 4 pkt – styl stosowny.

G. Poprawność językowa: 0 pkt – liczne błędy rażące.

H. Poprawność zapisu: 2 pkt – nieliczne błędy rażące.